

ŠEDESÁTINY ADOLFA ERHARTA

Dne 31. května 1986 se dožil 60 let náš významný a t.č. jediný indoevropeista na českých vysokých školách doc. PhDr. Adolf Erhart, DrSc. Narodil se roku 1926 v Náměšti n. Oslavou, většinu svého života však prožil v Brně. V letech 1937—1945 studoval na reálném gymnáziu v Brně-Židenicích a po ukončení studia se zapsal na filozofickou fakultu v Brně. Již na gymnáziu se živě zajímal o jazykovědu, seznámil se např. se základy sanskrtu. Na filozofické fakultě studoval v letech 1945—1949 klasickou filologii, germanistiku a indoevropskou srovnávací jazykovědu. Jeho učители byli Václav Machek, Antonín Beer, František Novotný a Pavel Trost. Hned po příchodu na vysokou školu měl Adolf Erhart vážné úmysly věnovat se plně vědecké práci, a studoval proto kromě klasické filologie a germanistiky i litevštinu, sanskrt a velice se zahloubal do srovnávacího studia indoevropských jazyků, a to už jako studentská vědecká síla v tehdejší indoevropském semináři. Studia ukončil doktorátem z indoevropské jazykovědy (disertační prací o indoevropských komparativech). V letech 1950—1963 byl asistentem a odborným asistentem a od r. 1964 docentem indoevropské srovnávací jazykovědy (habilitační práce o indoevropském konsonantismu). Kandidátem filologických věd je od r. 1960. U svých univerzitních učitelů a zejména pilným a vytrvalým studiem samostatným načerpal hluboké znalosti lingvistické a nevšední rozhled po indoevropské jazykovědě. Bylo s ním proto v r. 1968 zahájeno profesorské řízení, jehož oprávněnost byla potvrzena získáním titulu DrSc. v r. 1973 za práci *Studien zur indoeuropäischen Morphologie* (1970). A. Erhart působil také v zahraničí, a to jako hostující docent v Greifswaldu (1962—1963); dále přednesl jednotlivé přednášky na univerzitách ve Vilniusu, Bonnu, Freiburgu, Innsbrucku, Salzburgu, Vídni aj.

Erhartovým hlavním zájmem byla indoevropská morfologie a její geneze. Projevuje se to již v jeho prvních větších vědeckých člancích a studiích z let 1954—1956, v nichž se vyslovil ke genezi slovesné flexe a ke vzniku indoevropských komparativů, i v dalších pracích týkajících se jednotlivých koncovek a sufixů, např. ide. osobní konc. *-ō*, duálové koncovky *ō(u)*, řecké osobní koncovky *-mēn*, zakončení gen. plur., flexe n-kmenů a r-kmenů atd. Dále věnoval A. Erhart pozornost jednotlivým gramatickým kategoriím a jejich

vzniku, např. gramatickému rodu a slovanské deklinaci (1978), verbálnímu modu v indoevropských jazycích (1972), vzniku verbálních systémů v germánštině (1976), mediu v germánštině a jiných západoindoevropských jazycích (1977), vývoji slovesné diateze v indoevropštině (1981), latinskému systému modů a jeho ide. původu (1983). Všechny tyto závažné práce tvoří souvislý celek a umožnily A. Erhartovi přistoupit na jejich základě k syntetickým monografiím. Práce z oblasti deklinace vyústily tak v monografii *Studien zur indoeuropäischen Morphologie* (1970). Tato práce podává důmyslný systémový pohled na vznik indoevropské deklinace a nese pečeť autorova badatelského rozhledu i vlastní lingvistické invence. Další syntetickou prací, která vyrostla z celkového badatelského úsilí A. Erharta, je vynikající monografie *Indoevropské jazyky* (1982). Je to zároveň velmi cenná příručka pro vědecké aspiranty a vážné zájemce o vědeckou práci v oboru indoevropské jazykovědy. Tato práce obsahující fonologii a morfologii indoevropských jazyků podává souhrn dosavadního bádání o těchto jazycích zároveň s osobitou interpretací autorovou a představuje tak i plod vlastní hluboké badatelské práce autorovy.

Druhým okruhem vědeckých zájmů Erhartových je indoevropská fonologie. Patří sem četné jeho studie, jako např. o střídání ide. medií a aspirovaných medií (1956), o předslovanských závěrových hláskách (1968), o současném stavu laryngální teorie (1972), o indoevropském přízvuku a jeho funkcích (1975). Základní výsledky tohoto bádání jsou rovněž obsaženy v citované knize *Indoevropské jazyky*, jež se tak stala základní výchozí příručkou pro všechny české badatele o starších vývojových stádiích indoevropských jazyků.

Významnou oblastí Erhartova bádání jsou indoíránské jazyky. Po různých přípravných skriptech, článcích a vysokoškolských učebních textech (zejména o sanskrtu) vznikla knižní monografie *Struktura indoíránských jazyků* (1980) podávající souhrn dosavadního bádání i vlastních výsledků autorových v tomto oboru.

Velmi blízkým a osobně milým předmětem studia byly A. Erhartovi i baltské jazyky. I tu po různých přípravných pracích vznikla monografie *Baltské jazyky* (1984). Erhartova práce v tomto oboru našla kladné ocenění v Litevské SSR, a je tam proto uváděn mezi významnými představiteli současné baltistiky.

Učitelská činnost na fakultě spojená s přednášením různých obecných úvodů do jazykovědy pro posluchače filozofických fakult pak vedla A. Erharta k vypracování několikerych skript z obecné a srovnávací jazykovědy. Tyto práce pak vyvrcholily v knižní publikaci *Základy jazykovědy* (1984). Je tu podán zevrubný úvod do jazykovědného studia jak pro posluchače filozofických fakult, tak zejména pro uchazeče o doktorát filozofie a pro vědecké aspiranty filologických oborů.

Pro potřebu hlubšího studia doktorandů a aspirantů i vyspělejších studentů je určena i vysokoškolská učebnice *Úvod do etymologie* (1981) napsaná ve spolupráci s doc. R. Večerkou. I tu se mohou zájemci poučit o principech etymologického bádání a ve slovníčku ide. základů, který je součástí knihy, si najít vhodné příklady pro etymologická bádání.

Jak již bylo řečeno, napsal A. Erhart i četná vysokoškolská skripta (9). Kromě toho publikoval i v populárně vědných časopisech, v denním tisku, psal recenze a zprávy o vědeckých pracích, zpracoval hesla v různých slovnících (mimo jiné i v *Slovníku spisovatelů SSSR*), překládal z litevštiny atd.

Mohl bych se zmínit i o postupu vědecké práce jubilantovy. V svých mladších letech publikoval velmi střízlivě (přibližně jeden článek ročně), zato však tím více studoval v rozsáhlé knihovně někdejšího indoevropského semináře a čerpal tak materiál a podněty k další tvůrčí vědecké práci. Tak si nashromáždil nesmírný poklad vědomostí, na jejichž základě pak mohl svou tvůrčí invencí dojít k pozoruhodným výsledkům. To se pak projevilo v posledních letech, kdy vedle četných článků vydal od r. 1970 šest monografických prací, které vzbudily v odborné vědecké veřejnosti nevšední zájem a ohlas. Pro badatele v indoeuropeistice pak mají neocenitelný význam jeho studie z indoevropské morfologie a zejména kniha *Indoevropské jazyky*.

A. Erhart se zabýval i otázkami vzájemných vztahů indoevropských jazyků mezi sebou, problematikou baltoslovanského společenství, i otázkami vztahu indoevropských jazyků k jiným jazykovým rodinám (1967), zejména k jazykové rodině uralské. K nostratické teorii měl zprvu skeptický poměr, v knize *Indoevropské jazyky* však již na nostratické paralely odkazuje.

Jubilant se osvědčil i jako výkonný redaktor *Spisů filozofické fakulty v Brně a Sborníku prací téže fakulty*. Obětavě pracoval v různých komisích vědeckých i pedagogických, v komisích pro obhajoby kandidátských i doktorských prací a nevyhýbal se ani jiné práci veřejně prospěšné. Patří k jádru učitelského sboru filozofické fakulty v Brně a pomáhal formovat i vědecký profil této fakulty.

Připomínáme-li nyní šedesáté narozeniny A. Erharta, musíme konstatovat, že jde o vynikajícího vědce, který již svou dosavadní prací proslavil naši fakultu i univerzitu. Jeho práce je opřena o široký vědecký základ, rozsáhlé vědomosti a projevuje se v ní i značná míra samostatné tvůrčí invence nezbytné u každého opravdového vědce.

Přejeme mu proto do dalšího života mnoho zdraví a pracovní pohody, jakož i další obecné uznání a ocenění, jehož si opravdu zaslouhuje.

Arnošt Lamprecht

